

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

07

listopada 2019

czwartek

19:00

Wrocław, NFM, Sala Czerwona

Black Angels

Lutostawski Quartet:

Roksana Kwaśnikowska – I skrzypce

Marcin Markowicz – II skrzypce

Artur Rozmystowicz – altówka

Maciej Młodawski – wiolonczela

Program:

Samuel Barber (1910–1981) *Adagio*

z *Kwartetu smyczkowego h-moll* op. 11

Antonín Dvořák (1841–1904) *Kwartet*

smyczkowy F-dur nr 12 op. 96

„Amerykański”

I. Allegro ma non troppo

II. Lento

III. Molto vivace

IV. Finale: Vivace ma non troppo

Philip Glass (*1937) *II Kwartet smyczkowy „Company”*

I. ♪ = 96

II. ♪ = 160

III. ♪ = 96

IV. ♪ = 160

George Crumb (*1929) *Black Angels:*

Thirteen Images from the Dark Land

(*Trzynaście obrazów z Krainy Ciemności*)

Departure (Odejscie)

1. Threnody I: Night of the Electric Insects (Tren I: Noc elektrycznych owadów)

2. Sounds of Bones and Flutes (Dźwięki kości i fletów)

3. Lost Bells (Utracone dzwony)

4. Devil-music (Diabelska muzyka)

5. Danse Macabre

Absence (Nieobecność)

6. Pavana Lachrymae

7. Threnody II: Black Angels (Tren II: Czarne anioły)

8. Sarabanda de la Muerte Oscura

9. Lost Bells (Utracone dzwony)

Return (Powrót)

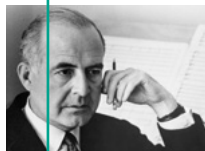
10. God-music (Boża muzyka)

11. Ancient Voices (Prastare głosy)

12. Ancient Voices – Echo (Prastare głosy – echo)

13. Threnody III: Night of the

Electric Insects (Tren III: Noc elektrycznych owadów)

S. Barber

A. Dvořák

P. Glass

G. Crumb

OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

Zaproponowany przez Lutostawski Quartet program dzisiejszego koncertu układa się wyjątkowo ciekawie, ukazując różne oblicza amerykańskiej muzyki poważnej.

Kwartet smyczkowy h-moll op. 11 Samuela Barbera po raz pierwszy został wykonany w 1936 r. przez zespół Pro Arte w pięknej siedemnastowiecznej rzymskiej Villi Aurelia. Dzieło Barbera składa się z trzech kontrastujących ze sobą charakterem i tempem części, ale to środkowa (*Adagio*) cieszy się największą popularnością. Okrzyknięto ją „najsmutniejszym utworem muzyki klasycznej”. Wielokrotnie była wykonywana (w wersji na orkiestrę smyczkową) podczas uroczystości pogrzebowych znanych osobistości, m.in. prezydentów Franklina D. Roosevelta i Johna F. Kennedy’ego, księcia Monako Rainiera III Grimaldiego oraz Alberta Einsteina. Często wykorzystywana jest również jako ścieżka dźwiękowa do filmów lub oprawa muzyczna programów traktujących o tragicznych wydarzeniach.

Tęska melodia jest prezentowana po raz pierwszy w *es-moll* – tonacji wyrazowo ciemnej, wręcz żałobnej – a następnie przeprowadzana przez poszczególne głosy z narastającą intensywnością. Taka koncepcja kształtowania treści wynikała z inspiracji Barbera fragmentem jednego z dzieł Wergiliusza, który opisał proces przeistaczania się małego źródelka w strumyk, a następnie w rzekę. Barber, ponieważ był pewny, że środkowa część *Kwartetu h-moll* „jest powalająca”, wystąpił w 1938 r. jej zorkiestrowaną wersję Arturovi Toscaninemu (jednemu z największych wówczas dyrygentów) w nadziei, że włączy on ją do swojego repertuaru. Tak też się stało. Pierwsze wykonanie, z NBC Symphony Orchestra, miało miejsce pod koniec 1938 r. w Nowym Jorku. Cztery lata później w legendarnej Carnegie Hall *Adagio* zaprezentowała Philadelphia Orchestra pod dyktando Eugene’a Ormandiego. Do partytury Barber powrócił jeszcze w 1967 r., by opracować ją na chór.

U szczytu sławy, po krótkim okresie profesury w Pradze, Antonín Dvořák objął funkcję dyrektora Narodowego Konserwatorium Muzycznego w Nowym Jorku. Do Nowego Świata przybył (pełen obaw) za namową Jeannette M. Thurber, założycielki Amerykańskiego Towarzystwa Operowego i wspomnianego konserwatorium. Początkowo kompozytora przytoczył miejski pośpiech i zgietk, gdy jednak do

tego przywykł, rzucił się w wir odkrywania bogactwa kulturowego Ameryki. Szczególne zainteresowanie wzbudziła w Dvořáku muzyka Indian oraz Afroamerykanów. Oczarowany bogactwem amerykańskich tradycji, stworzył w 1893 r. trzy dzieła, zwane trylogią amerykańską. Obok *IX Symfonii e-moll* i *Kwintetu smyczkowego Es-dur* tworzy ją *XII Kwartet smyczkowy F-dur* op. 96. Ten ostatni utwór został skomponowany w zaledwie kilkanaście dni podczas letniego pobytu Dvořáka w miasteczku Spillville w stanie Iowa. Odwiedzili je wtedy Irokezi, by sprzedać własne wyroby rękodzielnicze. Artysta chętnie słuchał ich muzyki i obserwował, jak tańczą.

Pierwsze wykonanie *XII Kwintetu smyczkowego F-dur* miało miejsce 1 stycznia 1894 r. w Bostonie. Kompozycję przyjęto entuzjastycznie, doceniając jej „amerykańskiego ducha”, choć specyficzne cechy muzyki *negro spirituals* czy indiańskiej nie są w tym utworze łatwe do zidentyfikowania, a użycie skali pentatonicznej charakteryzuje w równym stopniu amerykańskie melodie ludowe, co europejskie. Jednak ów lokalny koloryt został zrećnie wpleciony w kosmopolityczny styl dzieła. W rytmice ostatniej części wielu słyszy odniesienia kompozytora do amerykańskiej kolei. Bez wątpliwości wszystkie utwory Dvořáka, które powstały podczas jego trzyletniego pobytu w Nowym Świecie, różnią się charakterem i brzmieniem od pozostałych. Jak artysta sam przyznawał, nie byłoby ich, gdyby nie jego podróż za ocean.

II Kwartet smyczkowy „Company” jest dziełem Philipa Glassa – amerykańskiego twórcy, jednego z przedstawicieli tzw. minimalizmu, nurtu zainicjowanego w latach 60. XX w. Według założeń estetycznych odrzucał on zarówno muzykę intelektualnie skomplikowaną, jak i neoklasyczny powrót do tradycji. Podstawą stała się prostota i redukcja materiału dźwiękowego, przejrzystość harmonii, wyeksponowanie struktur rytmicznych oraz repetetywność. Odnajdziemy w tym utworze inspiracje muzyką azjatycką i afrykańską.

Kwartet powstał w styczniu 1983 r. w wyniku współpracy Glassa z nowojorską grupą eksperymentalną Mabou Mines, do której należała żona kompozytora. Utwór został pomyślany jako muzyczna ilustracja noweli z 1979 r. pt. *Company* autorstwa noblisty Samuela Becketta, zaadaptowanej na deski teatru przez Fredericka Neumanna, a traktującej o naturze ludzkiego istnienia, samoświadomości, kryzysie egzystencjalnym człowieka XX w. i wreszcie konieczności akceptacji procesu przemijania.

Black Angels, czyli *Trzynaście obrazów z Krainy Ciemności* (*Thirteen Images from the Dark Land*), jak głosi podtytuł, jest dziełem George’a Crumba – przedstawiciela amerykańskiej awangardy. Kompozycja powstała w 1970 r., tj. w czasie gdy Ameryką wstrząsały doniesienia z walk w Wietnamie i społeczne protesty antywojenne. W zamierzeniu Crumba utwór miał być „przypowieścią o naszym niespokojnym współczesnym świecie”, którego symbolem stał się upadły Czarny Aniot.

Dzieło jest przeznaczone na elektronicznie modyfikowany kwartet smyczkowy, kryształowe szkło oraz gongi. Tytuły poszczególnych części kompozycji zdają się sugerować słuchaczowi konkretne obrazy: śmigłowce szturmowe w *Night of the Electric Insects* czy brzmienie Orientu w *Sounds of Bones and Flutes*. To swoista podróż duszy przedstawiona w trzech etapach (muzycznych częściach) jako *Departure* (symbol utraty łaski), *Absence* (duchowe unicestwienie) oraz *Return* (odkupienie), jak wskazywał Crumb.

Lutosławski Quartet

Zespół odwołujący się w swojej nazwie do wielkiego kompozytora XX w. – W. Lutosławskiego powstał w 2007 r. Jest jednym z czołowych kwartetów smyczkowych w Polsce. W ciągu ponad dekady swojej działalności gościł na takich prestiżowych festiwalach jak Warszawska Jesień, Klarafestival, International Ankara Music Festival, Hong Kong Arts Festival czy ISCM World Music Days. Wystąpił też w renomowanych salach koncertowych, m.in. w Kioi Hall w Tokio, YST Conservatory of Music w Singapurze, Hangzhou Grand Theatre, Forbidden City Concert Hall w Pekinie, Megaronie w Atenach, Konzerthaus Berlin, Bozar w Brukseli i salach SESC w Sao Paulo. Zespół koncertował z Garrickiem Ohlssonem, Piotrem Anderszewskim, Brunem Canino, Michelem Lethikiem, Tomoko Akasaką oraz ze znakomitymi jazzmanami takimi jak Kenny Wheeler, Uri Caine i Charles Lloyd. Muzycy kwartetu współpracowali również z paryskim IRCAM. Lutosławski Quartet wykonuje głównie muzykę XX i XXI w., wiele uwagi poświęca popularyzacji muzyki polskiej, m.in. W. Lutosławskiego, K. Szymanowskiego, P. Mykietyna, a także M. Markowicza – jednego z członków zespołu.

Lutoslawski Quartet, fot. Sisi Cecylia

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

